

**Милан
Петричковић¹**

НАУКА СОЦИЈАЛНОГ РАДА У АПСУРДУ ВАНАКСИОЛОШКОГ ВРЕДНОВАЊА

Апстракт: Од теоријско-методолошког сагледавања комплексних појмова: вредности и вредновања непосредно зависи читава епистемолошка структура науке социјалног рада, почев од опште теоријско-филозофске парадигме и научних извора, преко предмета истраживања, па све до принципа и метода. Упркос томе, још увек се овим сложеним квалитетима у нашој хуманистици социјалног рада, у одсуству филозофског знања, појмовно-категоријално оперише са, сазнајно мање-више, слабашно-матичних позиција социологије и психологије. С тим у вези, подвлачим, да је ово први текст у нас који децидирано брани тезу о нужности фундаирања аксиологије социјалног рада, и то на основу искуственог сазнања аксиологије – тзв. филозофске теорије вредности, која у фокус свог предметног истраживања узима, како јој само име каже – вредности.

Кључне речи: вредности, вредновање, аксиологија, наука социјалног рада

Увод

Комплексан предметни садржај науке социјалног рада својом противуречном вишеслојношћу непосредно самодиктира епистемолошку разуђеност саздану на дијалектичком приступу сагледавања човека у његовом тоталитету. Стављајући у фокус свог истраживања најразличитије аспекте хуманизације човека као појединца, припадника многобројних група и заједница, хуманистика социјалног рада је принуђена да се, с тим у складу, позабави обиљем егзистенцијално-појавних феномена његове родне (генеричке) суштине. Такво сазнајно разоткривање тајновите људске бити захтева мултидисциплинарност, која са научних позиција омогућава свестрано сагледавање, тумачење и објашњење телеолошке нутрине универзалне делатности социјалног рада као историјско-цивилизацијског процеса људског преображавања.

Наиме, да би могла да крајње сложену и самосупротстављену природу човека што детаљније истражи и научно појасни, теорија социјалног

¹ Ванредни професор на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, e-mail: rilski@verat.net.

рада мора да своју општу филозофску парадигму утемељи на синтетизованом искуству више истраживачких области које третирају човека као мултипликовано *радно, свесно, друштвено, психичко, морално, васпитно-образовно, вредносно, естетско и стваралачко-играјуће биће*. Насупрот томе, у науци социјалног рада у квазисавременој форми доминирају ограничени и погрешни приступи, на које сам до сада (углавном усамљено и несхваћено, у оквиру свог препознатљивог приступа) безброј пута на основу научне аргументације децидирано указивао;² истичући при том њихову немоћ да човека појме у раскошју родне исказаности, због чега се инфериорно задржавају на приземном нивоу симплификованог свођења човека на неколико од многих његових одлика: примарно социјалну и психичку, здравствену и законодавну. Одатле, од самих почетака научног фундирања социјалног рада, све до данас, уврежена је, за већину посленика у области, готово апсолутна доминација социологије и психологије, медицине и права које упркос њиховом искуственом значају, апсолутно не могу да ваљано и научно целисходно замене спектар других наука које се у складу са себи својственим предметом баве посебним одликама човековог суштства.³

Последице таквог гносеолошког упрошћавања доводе теорију и методологију социјалног рада, боље рећи – научни кадар као њихове носиоце у врло незавидну позицију, када им се наметну незаобилазна питања која измичу матичности побројаних дисциплина, за које они наивно – из угла својих специјализованих и ограничених дискурса – мисле да су сазнајно свемоћне. Постоји ли неко ко би могао да порекне логичну аргументацију о реалитету постојања *васпитне функције* као неизоставног сегмента у оквиру професионалних активности социјалних радника? Апсолутно да не постоји, као што већ око две деценије у универзитетском образовању социјалних радника не постоје ни педагогија и андрагогија као неопходне дисциплине које се баве васпитно-образовним феноменима са којима се ови стручњаци свакодневно сусрећу! На основу којих теоријско-вредносних постулата онда социјални радници врше свој педагошки утицај, питање је које се у овом контексту само од себе намеће?! Одговор је да нема никаквих педагошких парадигми у њиховом раду, што значи да они

² У вези овога погледати: Милан Петричковић, *Епистемолошка површина савремене науке социјалног рада*, Годишњак, бр. 1. Универзитет у Београду, ФПН, Београд, 2007, стр. 386–399.

³ Шире о овоме погледати: Милан Петричковић, *Противуречије епигоног заснивања теорије и праксе социјалног рада*, Зборник радова Социјални рад и социјална политика, бр. 4. ФПН, Београд, 1998, стр. 177–184.

у одсуству поседовања елементарног педагошког знања васпитно делују према врло захтевним корисницима, на основу личног искуства, рутине, стручне довитљивости, да не кажем, са позиција ригорознијег критичког осврта – у маниру лако препознатљивог, данас посебно раширеног лаицизма?!⁴

У идентичној ситуацији спонтаног вредновања налазе се социјални радници када се свакодневно суочавају са изузетно сложеним моралним феноменима, а да при том већина не поседује ни онај минимум саобразан општој култури, а камоли захтевној стручној компетенцији, чиме се неминовно актуелизује проблем њихове етичке неписмености. Ако се изузме њихов глобално пасиван однос према личном професионалном усавршавању, они су понајмање криви, с обзиром на то да су многобројне генерације свршених студената социјалног рада током пет деценија постојања образовног система у нас, све до ове 2009. године, биле лишене етике као филозофске дисциплине,⁵ па тиме свакако и целисходних етичких знања. Та знања из сфере филозофије морала, која се, овде потенцирам, зарад научне истине, не смеју поистовећивати са садржајима лакших, најчешће упрошћених деонтолошких штива⁶ која се (како у свету, тако и код нас) понекад јаве у области социјалног рада, попут оног који је у форми *Приручника за стручњаке у социјалној заштити* пропратио реформски пројекат Министарства рада, запошљавања и социјалне политике.⁷ Озбиљно, на вредносним начелима заснована етика социјалног рада, наспрам оваквих етичких импровизација мора да почива на чврстим основама историје етике (све до данашњих дана) које једино могу бити гарант стручности социјалних радника, као и оних који су у професионалној обавези да их на експертски начин упознају са вредносним контроверзама моралних феномена.

⁴ О овом проблему теорије и праксе социјалног рада детаљније погледати: Милан Петричкивић, *Васпитне непознанице социјалног рада лишеног педагогије*, Социјална мисао, часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе, Београд, 2008, бр. 59, стр. 79–99.

⁵ Генерација студената Факултета политичких наука у Београду, уписана 2005. год. на смер Социјалне политике и социјалног рада, на четвртој години у оквиру седмог, зимског семестра, по први пут ове 2009. год. слуша *Етику социјалног рада* као академски фундирану дисциплину. (Прим. аут. М. П.)

⁶ О симплификованом приступу сложеној тематици филозофије морала у социјалном раду погледати: Милан Петричкивић, *Нужност теоријско-филозофског утемељења етике социјалног рада наспрам еристике бесплодних деонтолошких садржаја*, Социјална мисао, часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе, Београд, 2006, бр. 49, стр. 145–159.

⁷ Погледати: *Етичке дилеме и изазови социјалног рада, приручник за стручњаке у социјалној заштити*, Ђурађ Стакић, Марина Стакић, Александар Бодироца, Срђан Стакић, Београд, Филаделфија, Њујорк, 2004.

У форми јасних илустрација епистемолошке неизграђености науке социјалног рада, којој измичу важне дисциплине за свестранији развој аутентичне теоријске парадигме, која би морала да буде израз живе рефлексивне човекове родне суштине и њој примереног праксиса, стижем на овом месту и до централног питања које у разматрање узима овај текст. Ради се о врло важном појму *вредности* и с њим у вези *вредновања* које се као специфична форма људског бивствовања не може заобићи ни у области социјалног рада. Често се сегментарно у саставу различитих дисциплина науке социјалног рада помене ово питање вредности, али с апсолутно несигурних позиција којима мањка стабилна теоријска синергија, која се од стране наших стваралаца надомешћује преписаним тумачењима категорије вредности из иностране литературе или њиховим субјективним, исувише упрошћеним интерпретацијама – законито заробљеним матичном ускошћу строго омеђене специјалности. Другим речима исказано, научни кадар социјалног рада се парцијално наводно бави вредностима а да се при том не служи сазнањем **аксиологије** – филозофске дисциплине, тзв. **теорије вредности**.

Затвореност у стегнуте границе уско појмљене епигоне науке социјалног рада, која *нема интелектуалне снаге да спозна значај*, њој саобразних, а *врло разуђених историјско-цивилизацијских извора*, у овом примеру конкретно *филозофије* и *њеног изданка – аксиологије*, теоријско инфериорним и површним чини сваки покушај бављења вредностима. У недостатку елементарног владања појмовно-категијалним апаратом аксиологије, њеним предметом – вредностима, начелима и методама које се тичу вредности, они који покушавају да научно истраже и објасне вредносни битак социјалног рада, западају у тежак апсурд да нешто научно анализирају, а да при том о томе немају минимум знања! Дакле, екстремна нелогичност настаје када се „научници” који осим лаичког, у свакодневној комуникацији употребљаваног појма вредности, који се као нешто вредно засновано на логици здравог разума просто *подразумева*, усуде да о том појму судују са позиција хуманистике социјалног рада!

Овакав однос према вредностима, које се сазнајно сагледавају без ослањања на аксиологију, између осталог, осујећује научну аутентичност социјалног рада, кога би у контексту ових мисаоних импровизација, било ко и без икаквог утемељеног знања могао да – подразумевајући ситуације, стања и процесе – обавља на основу добре воље, интуиције или талента можда! Ситуацију компликује и трагикомичном чини објективна реалност да је феномен вредности изузетно сложен и противуречан

чак и за мислеће људе који су обележили историју филозофије, док га потенцирани савремени „експерти” социјалног рада, баш због тога што и *не знају* шта се све крије и садржи у овом појму, олако објашњавају и сврставају у „ствари” које су очигледне, због чега је по њиховом мишљењу свако филозофирање као мисаоно доумљивање и излишно.

Спреман на ризик њиховог интелектуалног неразумевања материје, што их често гони ка комплексу ниже вредности који се у комплекс више вредности маскира, овим текстом дакле актуализујем више него значајно питање вредности у социјалном раду, које сам додуше у антиципативној форми већ раније, подвлачим по **први пут**, у нашој науци *са позиција аксиологије* у многим својим публикацијама зачео.⁸ Уважавајући појмове и категорије којима се сазнајно оперише у аксиологији, само ћу за ову прилику у најосновнијим цртама указати на комплексност појмова филозофски засноване аксиологије и вредности кроз њихово појашњење и покушај имплементирања у теорију и методологију социјалног рада. То је неопходно пошто различити аспекти: филозофска парадигма, предметно језгро, принципи и методе и многоврсне дилеме универзалне делатности социјалног рада, без сагледавања кроз призму вишеслојног појма вредности, не могу у својој дијалектичкој супротстављености, на ваљан начин у епистемолошком смислу, бити схваћени.

а) Аксиологија – филозофска дисциплина о вредностима

Термин *аксиологија* творе две лексеме: *aksios* – *вредан* и *logos* – *наука*, из чега следи да је у питању *наука о вредностима*. Лексема *вредност* долази од латинске речи *valeo*, што значи *крепак, јак, здрав, ваљан*, у свакодневном говору означавајући оно што је *добро, истинито, лепо, праведно, напредно*. Тиме вредност као *позитивно или негативно значењско важење неког објекта, појаве, процеса, жеље, представе или замисли* представља опште име за садржаје обичаја, морала, религије, науке, умет-

⁸ Према расположивим подацима, инсистирање на аксиолошком заснивању теорије вредности у социјалном раду пре мојих објављених текстова у нашој литератури социјалног рада није било. С тим у вези погледати: Милан Петричковић, *Морално учење софисте Протагоре о прометејском васпитавању у врлинама – полазна парадигма аксиологије социјалног рада*, Социјална мисао, часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе, Београд, бр. 50, 2006, стр. 63–85. Много пре овога текста у многим публикованим радовима бранио сам идеју о нужности развоја аксиологије социјалног рада, која се као сегмент дијалектички прожима са осталим филозофски заснованим дисциплинама науке социјалног рада попут етике, антропологије, методологије, па чак и естетике. (Прим. аут. М. П.)

ности, права, политике и других форми друштвене свести које човек као родно биће током историје цивилизације у форми културне целине практикује, док се аксиологија може појмити као теорија која испитује опште карактеристике свих облика вредности: обичајних, моралних, религиозних, научних, уметничких, правних, политичких, економских, и многих других, кроз *вршење процене самих вредности и анализу њихових узајамних односа, услова важења и промене њиховог садржаја*.

Као свесно биће човек у свакодневној пракси током историје цивилизације потврђује или пориче безброј вредности свим елементима и појавама стварности, личном животу, друштвеном животу, својим сазнањима, укусу или уверењима, из чега следи да се за вредновање слободно може рећи да представља *основну делатност људског живота*.⁹ С тим у вези, расправа о проблему вредности датира од самих почетака филозофије, у европској мисли од софиста и сократа,¹⁰ док се систематско развијање аксиологије као посебне области филозофије везује за другу половину 19. века и Хермана Лоца који **филозофију насупрот науци одређује као учење о вредностима**. Вредновање се изражава кроз појмове *доброг и злог, истинитог и лажног, праведног и неправедног, светог (фаног) и профаног, лепог и ружног*, чиме се филозофија од свог настанка пита какав онтолошки статус имају ти вредносни појмови, тј. какво је њихово место у општој структури стварности? При том их мучи *да ли ти појмови припадају самим стварима (независно од нашег вредновања) или су они само наша именована ствари*, с обзиром на неке сврхе за чије су нам остварење потребне те спољашње ствари. Често је нејасно *да ли вредности имају егзистенцију која је независна од човека или су оне само субјективне творевине човека*. И *сагласност међу људима у погледу вредновања ствари, појава и процеса је важно аксиолошко питање, пошто не постоји апсолутни консензус око тога шта је вредно а шта није*. Око вредности се намеће, и овом претходном, присно питање: *како човек уопште може вредновати*, тј. одакле му долази способност и моћ да може постављати вредносни систем који следи у властитом деловању, *при чему налази макар и минимум заједничког у том смислу са другима*? Мисаоно доумљивање аксиологије не може заобићи ни тајну о томе *како вредности мењају*

⁹ Миленко Перовић, *Увод у етику*, Нови Сад, 2003, стр. 84.

¹⁰ Да не би било забуне, указујем овде да се европска филозофија (посебно античка) узима у оквиру европске културе као почетак развоја многих филозофских тема. Међутим, исти мисаони проблеми нису били страни ни ранијим изваневропским културама попут сумерске, индијске, вавилонске, египатске и многих других. (Прим. аут. М. П.)

свој унутрашњи садржај и смисао, како настају, трају и опстају, или на крају престају да важе и нестају.

Сложену бит вредности потврђује велики број теорија вредности, за које се често каже да их има толико, колико и различитих филозофских праваца. Специфична по свом поимању вредности само на основу емпиријских чињеница и позитивно устаљених норми, као и одсуству адекватне филозофско антрополошке основе истраживања – *позитивистичка теорија вредности* синтетише у себи различите приступе попут „*емотивистичке теорије*” (представници Берtrand Расел, Алфред Ејер, Чарлс Стивенсон) по којој су вредности *израз осећања*; затим „*императивистичке теорије*” која вредности објашњава као *заповести и вољне одлуке* (носиоци Рудолф Карнап и Ханс Рајхенбах) као и „*прескриптивистичке теорије*” Ричарда Хера који вредности схвата доводећи их у везу са *прописима*. Без обзира на разлике, ови правци позитивистичке теорије вредности се слажу да су *вредности ирационалне*, да се њима *не сазнаје стварност*, и да се *рационално не могу доказивати разлози њиховог усвајања или одбацавања*. „Вредносни искази” према овим теоријама нису у стању да потврде никакво чињеничко стање ствари, нити одређени аналитички однос, што значи да су у гносеолошком смислу неупотребљиве. Позитивистички оријентисана теорија вредности (посебно етика као теорија моралних вредности) могућа је само као техничка вештина која може да испитује како се неки вредносни циљеви могу да остварују помоћу других, док се *избори тих вредности не могу образлагати*. Не постоји логика избора самих циљева с обзиром на то да су они алогични и ирационалне пројекције индивидуалних жеља, интереса и личних хтења.¹¹

Различите варијанте позитивистичких теорија вредности ујединио је, у јединствену теорију вредности, најистакнутији представник савременог позитивизма, Новел Смит, сматрајући да је „*значење вредносних исказа*” *садржано у начину њихове употребе у свакодневном говору*. Вредносне речи, каже он, употребљавају се да изразе *укусе и преференције, одлуке и изборе, да градирају и критикују приликом вредносног оцењивања, да саветују и упућују, убеђују и одвраћају, хвале, охрабрују, прекоревају, прокламују пожељна правила и скрену пажњу на њих*. На овај начин се глобално формира сложено ткиво моралног и вредносног говора, при чему је човек циљ да успостави везе међу речима тако да може да распознаје и упо-

¹¹ Ханс Рајхенбах, *Раћање научне филозофије*, Београд, Нолит, 1964, Одељак, 17, наслов: *Природа етике*.

требљава исте речи у различитим значењима.¹² У основи Смитове теорије вредности налази се Витгенштајново учење о социјалној комуникацији као „игри” која се одвија у посебним контекстуалним ситуацијама са специфичним правилима узајамних односа људи ван чега нема никаквих других контекста нити међуљудских „игара”. Ова теорија је у основи врло блиска савременој *прагматичкој филозофији која људску природу идентификује са оним што човек конкретно чини, а истину идентификује са практичном ефективношћу решавања парцијалних проблема које средина намеће човеку*.¹³

Слично бихејвиористичком приступу вредностима, *прагматизам* дакле суштину човека своди на постојеће облике његове практичне делатности, тако да је човек, оно што и како актуелно чини, детерминисан емпиријским облицима сопствене практичне делатности које су форме испољавања његове људске природе. Генерално посматрајући, прагматизам не увиђа друштвену праксу са позиција *сукоба егзистенције и његове суштине, суштине која се не да заробити у оквире емпиријске делатности*. Бихејвиористичка теорија праксе не зна за *процесе поства-рења, сукоба генеричке суштине и постојећих начина опредмећења човека*,¹⁴ што се читује и у учењу Џона Дјуија – прагматисте који сматра да је *суштина вредности садржана у избору оних циљева од којих се очекују најкорисније последице*, с чим у вези треба схватити његове речи да вредносни ставови „постоје кад се ствари оцењују према њиховој погодности и употребљивости као средства”.¹⁵

Трагајући за суштином вредности даље, Емил Диркем, припадник класичко-позитивистичке школе, слично као и Леви Брил, вредности објашњавају као *друштвене чињенице*¹⁶ практично оваплоћене, пре свега, у облику *норми и правила понашања*, које у свест појединца уноси посебан ауторитет који је гарант њиховог поштовања и важења, при чему је тај ауторитет изданак друштвене целине. Вредности су, каже Диркем, „колективне представе” чија је функција да *управљају понашањем индивида у складу са интересима целине друштва*.¹⁷

¹² P. H. Nowell Smith, *Ethics*, Oxford, 1957. str. 98.

¹³ Миладин Животић, *Човек и вредности*, Просвета, Београд, 1969, стр. 33–34.

¹⁴ Миладин Животић, *Прагматизам и савремена филозофија*, Нолит, Београд, 1966.

¹⁵ John Dewey, *Theory of Valuation*, International Encyclopedia of United Science, „The University of Chicago Press”, 1960, str. 53.

¹⁶ „Друштвена чињеница је сваки, утврђен или не, начин чињења који је у стању да на појединца врши спољну принуду, или још, који је општи читавом датом друштву имајући сопствено постојање, независно од његових појединачних испољавања” – Погледаги: Миладин Животић, *Човек и вредности*, Просвета, Београд, 1969, стр. 25.

¹⁷ Миладин Животић, *Човек и вредности*, Просвета, Београд, 1969, стр. 26.

Поједини теоријски приступи истичу да вредности изражавају *привлачност доброга*, тј. да оне подразумевају „темељну квалитативну хијерархију на темељу концепта доброг и најбољег”.¹⁸

Потенцирајући однос вредности и стварности, следбеник немачке баденске школе, В. Винделбанд примећује: „Требање и биће, вредност и стварност морају бити различити. Ако би се норме и стварности поклопиле онда би престало свако цењење”,¹⁹ чему је сродан и став Х. Рикерта који каже да „Вредности чине једно царство за себе које лежи с оне стране и субјекта и објекта.”²⁰

Јаснији у том правцу је Макс Вебер, немачки социолог који у складу са теоријом „идеалних типова” сматра да вредности оличавају „представу нечега што с једне стране спада у оно што јест, а с друге стране у оно што би требало бити, што лебди у глави стварних људи према чему они усмеравају властито деловање. Другим речима, вредности и норме нису ствари, већ пре мисли које друштвени субјекти могу имати, што очито представља особите проблеме објективизације.”²¹ Из тога произлази да вредности могу да се схвате као *апстрактни стандарди практичног просуђивања*, с чим у складу „можемо замислити вредности као нечињенична стања која служе као *мера најбољих циљева који се могу замислити* у неком особитом подручју како бисмо одмерили вредности чињеничних или остварених стања”.²²

Склон *превредновању свих вредности*²³ волунтариста Фридрих Ниче основно мерило аутентично људским вредностима и основни критеријум њиховог превредновања препознаје у човеку који у себи сједињује ум и страст, превазилазећи постојећу расцепканост између рационалног и емотивно-вољног. Само на тај начин, сматра он, човек није креатура ауторитарних вредности-норми већ стваралац тих вредности²⁴ са којима „отуђена, непријатељска и подјармљена природа опет прославља празник помирења са својим блудним сином човеком”.²⁵

¹⁸ Patrick Pharo, *Социологија морала, Смисао и вриједност између природе и културе*, превео с француског Срђан Рахелић, Масмедиа, Загреб, 2006, стр. 41.

¹⁹ W. Windelband, *Einleitung in die Philosophie*, Tübingen, 1923, str. 425.

²⁰ H. Rickert, *Vom Begriff der Philosophie*, Tübingen, 1910, str. 12.

²¹ Patrick Pharo, *Социологија морала*, цит. дело, стр. 41.

²² Исто, стр. 42.

²³ Погледати: Фридрих Ниче, *Воља за моћ, покушај преоцењивања свих вредности*, превод са немачког и предговор Душан Стојановић Дерета, Београд, 2003.

²⁴ Шире о овоме видети: Фридрих Ниче, *Тако је говорио Заратустра*, превео Милан Ђурчин, Графос, Београд, 1983.

²⁵ Фридрих Ниче, *Рађање трагедије*, Култура, Београд, 1960, стр. 22.

Логично питање које следи из изнетих аксиолошких ставова гласи: *који су то највиши, основни циљеви које човек треба да себи поставља и да се за њих током своје egzистенције бори?* Ваљан одговор се једино може дати на основу *филозофско-антрополошког становишта* које покушава да **проникне у тајну човека као битка, прецизније у суштаство његовог генеричког бића, с обзиром на то да он ствара и поима вредности, пресудно детерминисане управо тим суштаством – родном непоновљивошћу.** Отвара се овде једно од круцијалних филозофских апорија које се односе на цивилизацијску игру двојења *повести и историје*, где се у оквиру *повести* као **процеса стварања људског света догађа историја као фактицитет који настаје из тог процеса.** То је од кључне важности за нас овде, пошто је **повесно мишљење основа разумевања света вредности,** које су **резултат повесне праксе – праксе самостварања и саморазвоја човека.** Ради се о беочугу антрополошке непоновљивости човека као делатног бића, родно датог и задатог, **чија суштина није у ономе што он сада чињенички јесте, нити у ономе што он сада фактички чини,** већ је **његова суштина у историјским могућностима да буде оно што сада није.**²⁶

Поменути аксиолошки став наводи на закључак да филозофске теорије вредности не би смеле *да тренутно постојеће вредносне системе узимају као вечно трајне, једино важеће и једино могуће; наспрот чему стоје плодна дијалектичка становишта окренута човековој будућности и историјској могућности самореализације која је као онтолошко-egзистенцијални циљ дат човеку на бирање и освајање.* С тим у чврстој вези се налази и значајно питање човековог *слободног избора,* који захваљујући поседовању *самосвести* може да буде *наметнут – хетерономан и слободан – аутономан,* што директно рефлектује и *две основне врсте вредности а) оне преко којих се изражава што је пожељно за дато друштво и б) оне које изражавају пројекте ослобађања појединца од зависности од спољашњих одређења.* У првом случају вредности изражавају друштвеним интересима условљене изборе и оријентације понашања индивидуе, у другом случају изражавају још непостојећу реалност, будућу пројекцију самодетерминације и слободе те исте индивидуе. Мера која показује да ли су те вредности хумане или нехумане установљава се на основу (како историјски, тако и индивидуално) створених могућности за човеков преображај од постојећег битка, увек мање или више злог, који увек може да буде другачији, тј. бољи.

²⁶ Миладин Животић, *Човек и вредности*, цит. дело, стр. 12.

Нимало случајно, *сврсисходна филозофско-антрополошка основа испитивања вредности* мора да садржи у себи најрадикалније циљеве измене целокупне структуре света појавности и њему саобразног постојећег система вредновања, јер **позитивне вредности готово законито током историје, све до данас, најчешће нису представљале, нити данас представљају облик адекватног испољавања стваралачких способности човека.** То се очитује реалношћу непрекидног сукоба различитих вредности током свих историјских епоха, условљених битним противуречјима људске праксе у којој човек изграђује један свет у коме постаје завистан од производа свога рада, другог човека, *друштвених установа*²⁷ које не може да стави под своју контролу и које владају њиме као слепе силе. Управо тај сукоб вредности и потреба њиховог превредновања изражава човеков напор да стави свет под своју контролу, тако што ће производњу свих вредности усмерити ка сопственом ослобађању од потчињености и робовању властитим производима свога рада и свим осталим егзистенцијалним условима који спутавају његов свестрани развој у правцу оног родног „треба да”. Због тога, само она филозофија која врши критику целокупног система постојећих вредности са становишта „општчовечанске еманципације”, и тако ствара перспективе ослобађања људске енергије и стваралачког потенцијала који самоослобађањем потиरे оне вредности које репресивно делују на човека, има истински сазнајни квалитет и целисходност.²⁸ Аксиолошки концепт ове врсте у први план истиче чињеницу да је сврха човековог односа према позитивним вредностима њихово константно *превредновање*, чији је услов човеков самоувид у темељне могућности сопствене *слободе* на основу *самосвести* која распознаје пут ослобађања човека од услова зависности што их намеће постојећа реалност у форми *самоотуђења*.²⁹

Убеђен да само са овако богатих, критичком преиспитивању склоних, аксиолошких становишта могу да се у својој самосупротстављеној суштини схвате вредности, у наставку их посматрам кроз актуализовање дилеме њиховог преиспитивања и превредновања у области социјалног рада.

²⁷ И центар за социјални рад (наравно и остале институције) као типичне друштвене установе у оквиру којих се насилним наметањем данашњих квазиреформских вредности спутава свакојаки развој социјалних радника! Занимљиво би било направити једну јавну анкету и стручну дискусију на ову тему, под условом да се поред социјалних радника нађе још неко од научника у овој области ко може ваљано да о овом питању безинтересно и слободно зналачки дискутује! (Прим. аут. М. П.)

²⁸ Миладин Животић, *Човек и вредности*, цит. дело, стр. 23.

²⁹ Миладин Животић, *Аксиологија*, цит. дело, стр 15.

б) *Вредносне одлике теорије и праксе социјалног рада у нас*

Апсолутно непознавање аксиологије као филозофске теорије вредности, и оно мало објављених садржаја у сфери науке социјалног рада на тему вредности, своди их на позитивистички ниво испразно-дескриптивних фраза. Пресудно вођени уско-матичном усмереношћу, првенствено социолози и психолози (чији се научни домет простире само до голог навођења у преписивачкој форми традиционалних и тренутно актуелних теоријских виђења вредности у оквиру ове две науке) с брда, с дола, у науци социјалног рада парцијално и површно актуелизују овај комплексан феномен. При том никако не успевају да аналитички продру у латентну суштину дијалектичке синтезе делатности социјалног рада и вредности, већ сазнајно тапкају унаоколо, просто покушавајући да „налепе” и „закрепе” ово битно теоријско-филозофско питање у скучене међе својих имитаторских приступа хуманистици социјалног рада.

Уважавајући аксиолошко искуство о разликовању *вредности као позитивних чињеница* и *вредности као могућих пројекција*, где у сложеном процесу вредновања кључно место заузима човек као стваралац, постављама питање самих вредносних основа науке социјалног рада. Другим речима, питам се шта су то и које су то вредности науке социјалног рада? Одакле оне произилазе, тј. извиру и на чему се заснивају? Шта је њихова функција и какве су последице њихове квалитативне суштине по ову хуманистичку област?

Одговор на ову дилему садржан је у (често, да не кажем једино, од моје маленкости у нашој науци социјалног рада помињаној) *опитој филозофској парадигми*, која чини фондус њеног научног знања и од које најдиректније зависе сви остали сегменти који чине ту науку. То глобално научно полазиште и уочиште условљава као свој непосредни изданак *предмет истраживања*, који даље тражи себи својствене *принципе*, њима сродне *методе* и наравно, за нас овде примарне *вредности*. По мом дубоком научном уверењу и расположивој мултидисциплинарној аргументацији, **комплексна природа делатности социјалног рада захтева крајње сложу и богату филозофску парадигму, чија гносеолошка дубина, ширина и чврстина бивају мера установљених вредности.**

Већ овде се за науку социјалног рада (како у нас, тако и у свету) јављају крупни проблеми с обзиром на крајњу скромност, боље рећи сиромаштво филозофске основе, која се симплификује углавном на неколико хуманистичких дисциплина, најчешће социолошких, психолошких и медицинских. У таквим приступима нема места за филозофску мисао, која

се, из незнања и уске научне перспективе, нихилистички одбацује као испразно, професији и науци социјалног рада апсолутно непотребно апстрактно филозофирање. И ево нас на једном од темељних апсурда хуманистике социјалног рада, која **ако хоће да буде наука мора да задовољи научни узус фундаирања сопствене парадигме – научних темеља**, а она их се из интелектуалне немоћи и незрелости одриче и мења за нестабилне, плитке и трошне темељне основе. Треба ли бољег доказа од овог проблема вредности којим се као предметом бави филозофска дисциплина аксиологија, коју научници социјалног рада не познају, поступајући онако како и могу – баве се наводно вредностима а да честито и не знају шта су то вредности!³⁰ За њихово разумевање аксиологија нуди мисаоно *прерађене појмове људског битка и требања, повести и историје, генеричке суштине, самосвести, самоостварења, задатих пројекција, самоотуђења, слободе, слободе избора, људске сврховитости* и многих других, на основу којих се једино вредности могу схватити у својој контрадикторној пуноћи уопште, па наравно и у социјалном раду.

Сиромашна научна парадигма која наше посленике социјалног рада спречава да ову делатност појме и докуче у њеном историјско-цивилизацијском континуитету (од радног самоосвешћивања човека до данас које траје отприлике око 600. 000 година) *схватајући је само као, крајем 19. века, институционалну и професионално засновану*, не разазнаје праву ризницу научних извора. Историја цивилизације, народна предања, историја религијских учења, историја филозофије, историја уметности, законски споменици, па наравно и хуманистичке науке, синергички стопљене у општу филозофску парадигму науке социјалног рада су једино плодно тло за изучавање феномена вредности.

Негирајући то, они који мисле супротно, негирају аксиолошку суштину поимања вредности по којој се, тренутно постојеће вредности као важеће норме које регулишу људске делатности и људске односе према природи и према другом човеку, што значи и међуљудске односе у социјалном раду, једино могу схватити као **израз и резултат историјског развитака човека**. Томе у прилог иде и следећи цитат. „*Једина права целина у оквиру које се сазнаје смисао сваке вредности понаособ је људска историја, а не постојећи системи вредности.* (Под. М. П.) Та целина није ем-

³⁰ Срећом да су у науци социјалног рада прихваћене (већ поменуле) поједине научне дисциплине, иначе би на лаички начин били третирано врло сложени социолошки, психички и медицински појмови, којима се оне у оквиру свог предмета истраживања баве. (Прим. аут. М. П.)

пиријски тоталитет, укупност вредности дата у оквиру постојећих облика културе или идеологије једног доба, већ тоталитет схваћен историјски и активистички, тоталитет који је израз историјски створених могућности да човек измени целокупну структуру важећих вредности и оствари себе као целовитог човека”.³¹

Не разлучујући дубоки смисао историјског континуитета у формирању вредности данашњице, тј. не знајући да је *историја тло за одвијање човековог процеса самореализације кроз потврду његове генеричке суштине у противуречном процесу самореализације човека током ког се стварају могућности за општечовечанску еманципацију и потпуно ослобођење људских стваралачких потенцијала*, многи је у вредносном смислу погрешно у области социјалног рада мешају са прошлoшћу, која је наводно у својој анахроности излишна у односу на савременост. Овде смо већ на прагу *велике подвале* коју неукли у области (а много их је) чине прво према самима себи, а онда и према јавном мњењу, лажно пласирајући некакву **измишљену поделу науке социјалног рада**, па и **њених вредности** оличених у форми теоријске основе, извора, предмета, принципа, теоријских праваца, на – **у временском опсегу, прошле, па тиме као застареле, мање вредне**, насупротив којих се наводно налазе **савремене, па тиме пожељне и праве вредности**. Мешајући садржај и форму „савремени” теоретичари, којима измиче суштина, не могу да схвате да је само **еманципаторска природа квалитативног садржаја мера вредности уопште, па и у социјалном раду**, и да **вредности ни у ком случају не могу да гарантују конкретно време настанка садржаја који се процењује, већ само и једино квалитативни битак тог садржаја**.

Неисцрпан би био списак конкретних примера како се данас вреднује у нашој науци социјалног рада, где се очитује школски пример позитивистичког приступа вредностима, коме мањка критички осврт и покушај вредносне пројекције кроз превредновање постојећег у боље. У недостатку креативног стваралаштва, омиљена метода вредносног одабирања савремених посленика науке социјалног рада је бескритичко преписивање теоријских образаца из света, који се врло често као просечни или испод просечни садржаји у табуираном облику просто намећу нашој теорији и пракси као велике и непоновљиве вредности. Погодно време многобројних реформи без добре организације и контроле направило је вредносно расуло епистемологије социјалног рада која, ослабљена и без гносеолошког имунитета, нема снаге да се одупре тенденцији даље деградације.

³¹ Миладин Животић, *Човек и вредности*, цит. дело, стр. 13.

Наиме, често је наука бременита и *идеолошко-политичким подобием* појединачна или група које су тренутно у прилици да нормирају стандарде и креирају квазивредности у науци социјалног рада, приликом чега се прелази граница доброг научног укуса и вредности. То исходи у буквалном смислу речи, измишљањем „нових” научних садржаја и предмета дисциплина које не постоје у научној номенклатури, већ су само, као што им име каже, простији „курсеви” који у себи обједињавају сет питања, чија се едукативно-епистемолошка природа врло лако да довести у питање. Да невоља буде већа, ове квазивредности на велико заживљавају и у нашој науци се као велики домети и стратешке новине представљају, а да чак ни професори универзитета као првопозвани који се науком социјалног рада баве, као да нису свесни те вредносне погубности, с обзиром на то да је помирљивом конформистичком инертношћу и ћутњом подржавају. Да ли су је уопште многи и свесни, питам се?!

Овим констатацијама накратко додирујем и питање вредности образовних програма високошколских студија социјалног рада, које су такође врло дискутабилне и неизвесне. Компаративна анализа старих и нових-реформских студија, по многим расположивим параметрима довела би у питање квалитет новог образовања, које осим формалних измена, не нуди суштински бољитак у квалитативно-образовном смислу. Вредносни ниво таквог образовања захтева темељну стручну расправу, у опсегу од основних, преко мастер до докторских студија, с обзиром на едукативно-стручни садржај који студенти добијају у таквом образовном процесу. За разлику од досадашње праксе, где о виталним образовним тешкоћама говоре и, нажалост одлучују, многи који не познају материју, у расправи на ову тему, морали би да дају своје мишљење, како вреднији практичари са искуством, тако и професори Универзитета који непосредно учествују у образовању социјалних радника; и то не они испод-просечни, који као конформни послушници моћних, у статусу административних функција, временом (не разлучујући науку од личног интереса праћеног подчињеношћу) почну да се самодоживљавају као вредни научници, већ њима насупрот, прави зналци материје, слободни мислиоци који се на прсте, у области, дају избројити. При том, превредновање постојећих програма морало би да поведе рачуна о суштини, тј. о квалитету садржаја неопходних наставних дисциплина, насупрот погубној садашњој пракси да се приоритет дисциплина на студијама одређује по принципу прилагођавања формалном броју бодова. Поразна је чињеница када се испуњавају формални узуси па се наместо стручног расправљања на тему аргументованог избора неопходних (а бројем

ограничених) дисциплина које ће слушати студенти мастер студија, одлука донесе гласањем на катедри, при чему не одлучује логика научних чињеница, него интересна подељеност чланова катедре. Или, када се по истом принципу, на докторским студијама које су типичан пример стручног оспособљавања за бављење научним радом, као обавезне одаберу методичко-техничке дисциплине, превасходно ка пракси усмерене, а у запећак гурне теорија социјалног рада као епистемолошки фондус науке социјалног рада.

Шта је онда са истинским вредностима науке социјалног рада, до којих се једино може стићи преко аксиологије и њој сродне филозофске антропологије, за коју очигледно нема места нити разумевања у савременој теорији социјалног рада, која почива на епистемолошким вредностима углавном типа *техничких упутстава методичке природе*, који никако да прерасту у озбиљне теоријски утемељене и филозофски засноване методологије! Који квалитативни садржаји сачињавају ту науку и њену филозофску парадигму, предмет истраживања, начела и методе, која су њихова озбиљна сазнајна изворишта, и наравно – шта је ту вредно и у научном смислу еманципаторско, јесу реторска питања која би свакако у ближој или даљој будућности морала, по принципу аксиолошког преиспитивања вредности, да се у науци социјалног рада са критичке дистанце размотре.

Проблем вредносног оцењивања у области социјалног рада не може заобићи ни професионално-етичке аспекте људског фактора, које сам већ, као пропратни елемент епистемолошког вредновања науке социјалног рада, поменуо. Пропорционално ванаксиолошком систему прихваћених квазивредности науке социјалног рада, данас у овој хуманистичкој области доминирају појединци и групе чија је кључна одлика промотерство лажних вредности. У времену изражене аномије, којој недостају устаљени вредносни обрасци, у јаком искушењу налази се и човеков карактер и њему саобразна (не)моралност, које вођене саможивим егзистенцијалним интересом не бирају средства. Зар није апсурдно да томе подлежу и хуманисти који друге треба да уче и практично анимирају у правцу изградње људскости, заснованој на свести о другима којом човек самонадраста властити егоизам путем моралног чињења утемељеног на истини, праведности, принципијелности, доследности, самокритичности и осталим, њима сродним, а данас заборављеним вредностима?

Ма како да је професионална неморалност тежак апсурд, најжалост, он је важећи вредносни образац кога се тренутно држе појединци и интересне групе у области социјалног рада, што овде само у форми

сажете илустрације наводим. Доступност пројеката и јавност одабира њихових руководилица на основу стручне компетенције свакојаких „експерата”, су нпр., занимљиво вредносно питање актуелног тренда збивања у сфери социјалног рада. Начин организовања и пробрани учесници по принципу стручне затворености, где круг самопрозваних мега-стручњака (по којима се наводно препознаје наука социјалног рада) који су захваљујући идеолошко-политичкој припадности лажно дорасли за сва могућа, најразличитија питања хуманистике социјалног рада, је такође устаљена наопака антивредност вредна озбиљног професионално-етичког преиспитивања. Охрабрени апсолутном неконтролом научног стваралаштва и државних надлежних институција, многи (појединачно и групно-клановски) узму на терет својих нејаких интелектуалних плећа чак усуд вођења научних институција, које захтевају озбиљно посвећење теорији и методологији социјалног рада, па о врло комплексним проблемима, како могу и умеју, организују свакојаке, наводно стручне скупове, предавања, ворк-шопове, радионице и друге инстант курсеве за преконоћно стицање знања. Непревладив проблем се јавља када нови предавачи треба да предају материју коју су усвојили од оних „виших” предавача, „експерата”, који су их оспособљавали (такође кроз краће курсеве-сегменте добро плаћених пројеката) за „наставничку” делатност, служећи се као базичном литературом – из западне литературе и законодавства – преписаним обрасцима и упутствима. Да збуњеност буде већа, ова предавања су увек добро посећена, што се постиже методом обавезности или присиле над, у социјалној заштити, запосленима, јер без тог стеченог знања, по мишљењу креатора савременог социјалног рада, ниједна институција не може имати довољно стручан кадар.

Са њима у спрези налазе се и умишљени експерти невладиних организација који се свим неморалним оружјима боре да у потпуности завладају облашћу социјалног рада који је, посебно данас, плодно тло за уновчавање лажног знања. Неретко и као стратешки партнери највиших државних институција одговорних за област социјалног рада, њихови „зналци” бескрупулозно и олако залазе у танане стручне финесе крајње комплексних проблема, који су крупан залагај и за добре познаваоце науке социјалног рада. Заједно са осталим непознаваоцима етике социјалног рада ангажованих од стране Министарства рада, запошљавања и социјалне политике поједини припадници невладиног сектора су учествовали у конципирању *Етичког кодекса за запослене у социјалној заштити*, а да при том као **аналфабете не поседују минимум знања из области филозофије морала**. То значи да они који заправо и не знају шта су то морал и етика

на државном нивоу покушавају да се као стратешки реформатори баве њима кроз утемељавање деонтолошких образаца примерених професији социјалног рада!³² С друге стране, неморал иде толико далеко, да сујета, комплекси и лична инфериорност гони појединце, да оне слободне и од идеологије независне мислиоце, који науци социјалног рада пружају истинске новине, механизмом интересног елиминисања, и поједине професоре универзитета, као непожељне учеснике, са тог скупа изопштавају. Јасније речено, да би као оригиналне првенце заштитили своје преписане квазинаучне новине, конкретно оне које се односе на породично насиље, поједини имитатори, у бојазни да се чује и евентуални стварни новатор и стваралац у теорији социјалног рада, не желе да ризикују и тиме покваре фиктивну лепу слику³³ о својој мегаломанској научној вредности!³⁴

Најискреније мислим да самовредновање ове врсте само за себе каже све, због чега речима и не бих да га кварим!

³² Шире о овоме погледати: Милан Петричковић, *Вредносни кич и шунд у функцији ни-подаштавања професије социјалног рада*, Глас центара, асоцијација центара за социјални рад, Врњачка Бања, 2008, бр. 19, стр. 8–11.

³³ Умишљености ових стручњака иде у прилог аксиолошки став о вредносној субјективности Бертранда Расела који гласи: „да ово или оно има вредност, ми изражавамо наша властита осећања, а не неку чињеницу која би била истинита и када би наша осећања била различита.“ – Bertrand Russel, *Religion and science*, London, 1935, str. 231. Проблем овог става је одсуство антрополошког приступа заснованог на поштовању човекове родне бити. (Прим. аут. М. П.)

³⁴ Лично сам имао (не)прилику да због свог аутентичног резимеа пријављеног за 13. октобарске сусрете у социјалној заштити, који су се традиционално одржали у Нишкој Бањи, 2007. год, захваљујући „експертима“ које бих својим излагањем угрозио, не будем позван. Тема скупа је била: „Породично насиље – емпатија и професионализам помагача“, на коме сам имао намеру да изложим рад под насловом: *Моралне непознанице социјалног рада у врелу породичног насиља*, који би по први пут у нас отворио питање етичких димензија насиља у породици, што би као апсолутна новина у засенак бацило оне стручњаке који се наводно озбиљно баве овом тематиком. Најсигурнија метода очувања лажне харизме у области била је да се превентивно елиминира истраживање које сам научној јавности имао намеру да понудим, што је преко утицајних „препорука“ из Београда и учињено. Примат је дат неваљалим креативним ствараоцима, конкретно београдском Инцест траума центру, испред кога је презентована тема *Сексуално насиље – да ли стварно маришу*. Савремена наука социјалног рада нема границе, зар не!? При том, са историјске дистанце храбри, Библија у чијим се стиховима овај вредносни проблем разрешио аксиолошким препоруком која гласи: *Не бацај бисере пред свиње*, што је ирационалиста Фридрих Ниче касније детаљније развио у својој филозофији апсолутног превредновања свих вредности. – Шире о овоме погледати: *Бесмисао стручне маргинализације у социјалној заштити*, Глас центара, асоцијација центара за социјални рад, Врњачка Бања, 2007, бр. 16, стр. 53–56.

Као сегмент затварања вредносног круга у социјалном раду, указујем овде и на проблем вредносних оријентација еснафа социјалних радника оличеног у *Друштву социјалних радника и његовим секцијама*. По функцији задужено да се брине о професионалном дигнитету, правима и дужностима социјалних радника, једном речју о заштити професионалних интереса, ово друштво би такође, детерминисано крупним проблемима и актуелним недореченостима и контроверзама, морало да преиспита вредносне оријентације и стремљења. Да ли уместо сталног констатовања и жалопојки око несувислих реформских новина и уопште друштвеног односа према професији социјалних радника, исти ти социјални радници могу да као група за притисак нешто конкретно учине сами за себе и своју професију? Лично сматрам да могу, али само под условом да се промени вредносни курс, и то тако да се формални синдикални дописи и мољакања, стручни сусрети са унапред знаним учесницима, исходима и закључцима, причице иза кулоара, превреднују у опсежну и озбиљно засновану стручну дебату која би се бавила суштинном горуће проблематике. Наравно, есенција евентуалних сусрета ове врсте, не би се као до сада базирала на лицемерном додворавању, различитим ауторитетима надлежног министарства, или другим, у научном смислу безначајним, често у сазнајном смислу самозаведеним персонима, које су својим стручним нехатом и незнањем углавном доприносиле деградацији различитих сфера социјалног рада. Еснафска свест би морала, у том смислу, аксиолошким речником казано, да тежи темељној вредносној еманципацији која има за циљ да аргументовано критикује, истински мења и ка бољем – хуманијем усмерава читава област социјалног рада.

Закључна разматрања

Епистемолошка неизграђеност науке социјалног рада принуђена је да се феноменом вредности и вредновања бави без искуственог сазнања аксиологије као филозофске дисциплине о вредностима. Последице таквог ванаксиолошког вредновања доводе у врло незавидну позицију оне посленике у науци социјалног рада који се наводно баве крајње комплексном категоријом вредности са лаичких позиција. Одатле, такво бављење вредностима и почива на позитивистичким основама, којима, у одсуству аксиолошке парадигме, измиче нужност антрополошког поимања човека, које представља једино могући пут разлучивања саме вредносне есенције. У

складу с антропологијском филозофијом, вредности у социјалном раду једино могу бити ваљано разазнане у својој дијалектичкој самосупротстављености, коју детерминише вредносни аспект који изражава зависност и потчињеност човека свету у коме живи и вредносни аспект пројекта ослобађања од те зависности. То значи да вредности у науци социјалног рада морају бити сагледаване кроз сазнајну призму самосвести и критичке свести о прикривеној бити фундаменталних (родно-генеричких) вредности, практично оваплоћених у радикалне могућности човека да реализује себе као самосврху, тј. као самосвесно, самоделатно, самоодређујуће, само-реализирајуће, слободно биће које поседује могућност општечовечанске еманципације.

Нажалост, у нашем социјалном раду данас доминирају суштаствено другачије антивредности, у широком опсегу – почев од епистемолошких основа теорије и методологије, па све до професионално-људских вредности и моралне карактерологије појединаца. Насупрот будућим пројекцијама превредновања постојећих вредносних образаца који се базирају на антрополошком коду задатог самопреображавања из постојећег, увек лошег у боље, у области социјалног рада у садашњости владају вредносно комформни стереотипи идеолошког подобија које чува постојећи status quo. То чување тренутно постојећег стања вредности, бескрупулозно покушава да подвали и да као праве вредности подметне, отуђене, квазилажне вредности и њихове носиоце, што спречава дијалектички преображај и превредновање вредносних основа социјалног рада.

Због свега тога, као једино исправан и делотворан пут избављења научно-фундиране делатности социјалног рада из вредносног незнања и видим у аксиолошко-антрополошком развоју његове филозофске парадигме која му је засигурно будући гарант научне аутентике и професионалног дигнитета.

Литература

Dewey John, Theory of Valuation, International Encyclopedia of United Science, „The University of Chicago Press”, 1960.

Етичке дилеме и изазови социјалног рада, приручник за стручњаке у социјалној заштити, Ђурађ Стакић, Марина Стакић, Александар Бодиро-за, Срђан Стакић, Београд, Филаделфија, Њујорк, 2004.

- Животић Миладин, *Прагматизам и савремена филозофија*, Нолит, Београд, 1966.
- Животић Миладин, *Човек и вредности*, Просвета, Београд, 1969.
- Животић Миладин, *Аксиологија*, Напријед, Загреб, 1986.
- Ниче Фридрих, *Рађање трагедије*, Култура, Београд, 1960.
- Ниче Фридрих, *Тако је говорио Заратустра*, превео Милан Ђурчин, Графос, Београд, 1983.
- Ниче Фридрих, *Воља за моћ, покушај преоцењивања свих вредности*, Превод са немачког и предговор Душан Стојановић, Дерета, Београд, 2003.
- Перовић Миленко, *Увод у етику*, Нови Сад, 2003.
- Петричковић Милан, *Противуречије епигоног заснивања теорије и праксе социјалног рада*, Зборник радова Социјални рад и социјална политика, бр. 4, ФПН, Београд.
- Петричковић Милан, *Васпитне непознанице социјалног рада лишеног педагогије*, Социјална мисао, часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе, Београд, 2008.
- Петричковић Милан, *Нужност теоријско-филозофског утемељења етике социјалног рада наспрам еристике бесплодних деонтолошких садржаја*, Социјална мисао, часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе, Београд, бр. 49, 2006.
- Петричковић Милан, *Морално учење софисте Протагоре о прометејском васпитавању у врлинама – полазна парадигма аксиологије социјалног рада*, Социјална мисао, часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе, Београд, бр. 50, 2006.
- Петричковић Милан, *Бесмисао стручне маргинализације у социјалној заштити*, Глас центара, асоцијација центара за социјални рад, Врњачка Бања, бр. 16, 2007.
- Петричковић Милан, *Епистемолошка површина савремене науке социјалног рада*, Годишњак, бр. 1, Универзитет у Београду, ФПН, Београд, 2007.
- Петричковић Милан, *Вредносни кич и шунд у функцији ниподаштавања професије социјалног рада*, Глас центара, асоцијација центара за социјални рад, Врњачка Бања, бр. 19, 2008.
- Pharo Patrick, *Социологија морала, Смисао и вриједност између природе и културе*, превео с француског Срђан Рахелић, Масмедиа, Загреб, 2006.
- Рајнхенбах Ханс, *Рађање научне филозофије*, Београд, Нолит, 1964.
- Russel Bertrand, *Religion and science*, London, 1935.

Rickert H. Vom Begriff der Philosophie, Tübingen, 1910.

Smith P. H. Nowell, *Ethics*, Oxford, 1957.

Windelband W., Einleitung in die Philosophie, Tübingen, 1923.

THE SOCIAL WORK SCIENCE IN THE ABSURDITY OF THE AXIOLOGY EXCLUDED EVALUATION

By Milan PETRICKOVIC

ABSTRACT

The entire epistemological structure of the social work science is immediately dependant on the theoretically-methodological comprehension of complex notions (ideas): values and evaluation, starting from general theoretically-philosophical paradigm and scientific sources via subject of research to principles and methods used. In spite of that, due to absence of philosophical knowledge, in our social work humanities these complex qualities when their respective notions and category are concerned are operated from the cognitively more or less poor mother positions of sociology and psychology. In that respect I'd like to underline that this is the first text in our parts which is decidedly in favour of the thesis of necessity to found the social work axiology on the basis of empirical cognition of axiology – the so called philosophical theory of values which focuses its respective research on value – as the very word tells us.

Key words: values, evaluation, axiology, science work science